

1

Tussen 1926 en 1928

- Dit is een vreemde periode. Enerzijds is 1926 de tijd waarin de inflatie afneemt en de rust in West-Europa lijkt terug te keren. Er lijkt een proces van normalisatie ingezet te worden na WO I.
- Maar wij lezen dit met de kennis van nu.
- Schrijvers van toen ervaren een stilte voor de storm. Er heerst het idee dat er grote veranderingen plaats (moeten) vinden.
- In Europa is veel onrust: In Spanje woedt de Rif oorlog nog door, er zijn grote stakingen in Engeland en in Italië gaat de fascistische regering noodverordeningen opleggen en mensen oppakken. In Rusland is Stalin aan de macht. In 1927 lanceert hij zijn grote hervormingen: snelle industrialisatie en collectivisatie van de landbouw.

Tovenaars Maieutiek_2024-2

2

2

Tussen 1926 en 1928

- De taal over joden verandert meer en meer in complottheorieën, niet alleen op straat, maar ook in de politiek en in academische lezingen en geschriften. Dit gebeurt niet alleen in Duitsland of Oostenrijk. In de jaren `20 waren joden* in Duitsland bij wet beschermd, terwijl in Rusland en Oekraïne er tienduizenden werden vermoord.
- Als men al grote internationale conflicten en Jodenhaat* met de dood tot gevolg verwachtte, dan was dat niet in Duitsland.

* De schrijfwijze is hier problematisch omdat **j**oods het geloof is en **J**oods het ras. Maar het hele concept ras komt in deze periode tot stand. Nietzsche schrijft joods nog met een kleine letter, bij latere schrijvers wisselt het. Jodenhaat is een ras geladen concept.

Rassentheorieën, opstanden en democratie

- **Eugenetica** viert hoogtij in allerlei landen. **Rassentheorieën** bloeien. Allerelei lezers van Nietzsche zagen specifieke rassen als übermensen.
- Hitler schrijft ondertussen in een luxe gevangenis -vanwege de Bierkellerputsch- *Mein Kampf*. Levy zelf joods, Nietzsche aanhanger en bedenker van een rassentheorie schrijft "Het hele Hitlerisme is niet meer dan joodse ketterij". (Blom 218)
- Cannetti beschrijft hoe in 1927, in de nasleep van een moord door een paramilitaire organisatie waarvan de daders vrijkwamen, het Paleis van Justitie in Wenen in brand werd gestoken. Links en rechts hebben in Oostenrijk, m.n. in Wenen, steeds vaker gelijktijdige demonstraties, waarbij ook slachtoffers vallen. (Blom 260)
- Duitsland accepteert de nieuwe landsgrenzen in 1925 bij het Verdrag van Versailles en in 1926 sluit Duitsland zich aan bij de Volkerenbond. Maar met het verdrag van Versailles komt ook de Dolkstootlegende weer op.
- In mei 1928 wint de sociaal democratie (SPD) met bijna 30% van de stemmen in Duitsland. Grote verliezer is de NSDAP met 2,6 %.

Wittgenstein

- Wittgenstein zit na zijn mislukte schoolmeesters carrière in het klooster maar als zijn moeder sterft gaat hij naar huis. Zijn familie, die al twee kinderen verloren heeft aan suïcide, maakt zich ernstige zorgen.
- Zijn zus en haar architect Engelmann willen hem perspectief bieden door hem te betrekken bij het bouwen van haar huis. Dat lukt. Ook hier is hij minutieus en radicaal. Het wordt geen huis om te bewonen door gewone stervelingen (292). Ondertussen worstelt Moritz Schlick, in Wenen, zich door de Tractatus. Hij denkt dat het logisch empirisme (Schlick, Carnap, Neurath e.a.) zijn meester thuis moet halen. Carnap (analytische filosofie in de VS) herinnert zich hoe dat verliep. (citaat op blz 295/296)
- Wittgenstein haalt zelfs Heidegger aan en dat is vloeken in de kerk.(298)

Benjamin

- Benjamin reist tussen vrouw en kind en minnares. Van Capri naar Berlijn en Parijs en dan naar Moskou. Hij lijdt aan zenuwzinkingen. Zijn vader sterft.
- Ook hij is, evenals Heidegger, bezig met het alledaagse, maar schrijft hierover in literaire zin geïnspireerd door Lăcis. Eenrichtingsweg wordt een verzameling aforismen. Hij is duidelijk een van 'the lost generation' aldus Gertrude Stein. Benjamin zelf ziet ook overeenkomsten met de net ontdekte quanten.(302)

“Via de onderzoekende onderdompeling in de totale immanentie van het hier en nu moet er een raam opengaan naar de transcendentie van de verlossing.” (303)

En verder werkt hij aan vertalingen. Hij vertaalt Honoré de Balzac, Proust en Baudelaire. En schrijft over de rol van de vertaler.

Benjamin naar Rusland en Parijs

- Lăcis is ziek en Benjamin laat alles achter en gaat met haar man bij haar bed zitten. Hij loopt door Moskou, maar kan niet flaneren omdat het te glad is en hij steeds omlaag moet kijken. Stalin is al aan de macht en alles wordt meer en meer ongewis. Ongewisheid leidt, dat vindt Benjamin hoogst begrijpelijk, tot fatalisme.
- Het is een vreselijke tijd en Benjamin ziet in dat Reich beter overeind blijft dan hijzelf. Reich heeft 'een beendergestel'. (310)
- Benjamin denkt erover om lid te worden van de communistische partij, maar daarvoor reist hij teveel. Hij verlaat Moskou. Hij gaat, als zovelen, naar Parijs. Te weinig geld en te weinig contacten maken dat hij zijn draai niet kan vinden. Hij krijgt de kans naar Jeruzalem te gaan – mits hij aanbevelingen kan overleggen en Hebreeuws leert- en zijn boeken worden uitgegeven. Maar Benjamin loopt toch vast.

Tovenaars Maieutiek_2024-2

7

7

Cassirer blijft waar hij is

- Cassirer heeft een talenknobbel. Hij leert Engels voor een lezing en dat lukt hem binnen een paar dagen! Hij beheerst nu Engels, Sanskriet en Chinees. Maar hij heeft ook diepgaande kennis van wiskunde, mythen, recht en religie. Hij is misschien wel het voorbeeld van een soort geleerde die niet zozeer ophoudt te bestaan, maar die hierna nooit zoveel aanzien meer zal krijgen. De Goethe universiteit biedt hem aan de hele faculteit filosofie te gaan vormgeven. Maar om de bibliotheek van Aby Warburg en om zijn positie als Kant kenner wil hij in Hamburg blijven. Om die reden mag hij een rede houden over het 10 jarig bestaan van Weimar. Hij verdedigt Weimar en steekt daarmee zijn nek uit in een tijd dat velen de democratie wantrouwen. Hij is tevreden, zijn vrouw bezorgd.

Tovenaars Maieutiek_2024-2

8

8

Inhoud van Cassirers lezing

- Het is duidelijk dat Cassirer al in de verdediging gedrongen is door antidemocratische geschriften. Dus hij zoekt een grondig antwoord.
- Hij legt uit dat democratie geen on-Duits gegeven is. (327)
- Hij haalt Leibniz aan die een vosten filosoof werd geacht te zijn (325) over het toekennen van minimale rechten en dan gaat hij via Wolff naar Blackstone (onafhankelijkheidsverklaring VS) en door naar Kant.
- Kant zegt: Als 'de algemene wereldburgerlijke toestand' bereikt is, dan moet er een republiek gevormd worden. Conclusie: Eigenlijk zijn de Franse revolutie en de grondwet van de VS op Duitse leest geschoeid. (326)

Tovenaars Maieutiek_2024-2

9

9

Heidegger moest lang wachten, maar heeft nu succes

- Heidegger is nog steeds in afwachting van succes. Hij is al buitengewoon hoogleraar sinds 1923 in Marburg. Het krijgen van een echte positie is een getouwtrek. (Safranski, blz 184)
Begin 1926 heeft hij, na aandringen, Sein und Zeit afgeschreven en via Husserl en Scheler komt er een uitgave tot stand. Maar het duurt tot 1927 voor er een officiële uitgave komt en dan wordt hij in oktober als opvolger van Natorp gevraagd.
- Maar dan weet Heidegger al dat dat tijdelijk zal zijn. Husserl wil alleen hem als opvolger (Daar gaat Husserl nog spijt van krijgen) in Freiburg en in 1928 gebeurt dat ook.

Tovenaars Maieutiek_2024-2

10

10

Ontwikkeling van Heideggers denken

Het **zijn** heeft een 'voortijdigheid'. Dat wil zeggen, om het bestaan van dingen te kunnen kennen moet er de aanname zijn dat er iets is: een **grond**. Heidegger vindt dat die **grond** zelf bevroegd moet worden. Terug naar Parmenides (515-460).

Mensen vragen niet zomaar naar de **grond** ontdekt Heidegger dan. Ze doen dat omdat ze existentiële ervaringen hebben van eindigheid en dus angst ervaren. Het gaat niet om **grond**, maar om **afgrond**!

Het **er-zijn** loopt vast in die **afgrond**. **Zijn** en **niets** blijken beide ervaringen. In dat te hoop lopen zoekt en maakt de mens een zich vrij grondend en vastberaden leven.

De overeenkomst met Wittgenstein (dia 5) is hier niet ver weg.